

ELNÖK

Eln: 362/961.

Budapest 1961 november 27.

Gazdasági Bizottság
TitkárságaB u d a p e s t

Tárgy: A Kohó- és Gépipari Minisztérium és a Nehézipari Minisztérium felügyelete alatt álló vállalatoknál "az 1957-1961.I.félévben elfogadott egyes jelentősebb újítások és találmányok hasznosítása" témakörben lefolytatott vizsgálat megállapításai.

Mellékelten megküldöm a fenti tárgyban végzett vizsgálatokról készült jelentést. Mi az anyagot tájékoztató jelentésnek szántuk, azonban amennyiben azt mégis tárgyalásra tűznék, kérem, hogy ehhez a napirendi ponthoz Tasnádi Emil elvtársat, az Országos Találmányi Hivatal elnökét is hívják meg.

Elvtársi üdvözlettel

Oczel János :/

Melléklet: 45 példány.

/1-45 sorszám/

GASZT...

1961 NOV 29 0413.

ULI...

Tájékoztató jelentés

a Gazdasági Bizottság részére.

Tárgy: A Kohó- és Gépipari Minisztérium és a Nehézipari Minisztérium felügyelete alatt álló vállalatoknál "az 1957-1961. I. félévben elfogadott egyes jelentősebb újítások és találmányok hasznosítása" témakörben lefolytatott vizsgálat megállapításai.

A Központi Népi Ellenőrzési Bizottság - a fenti vizsgálatot - 23 kohó és gépipari és 26 nehézipari vállalatnál folytatta le.

A vizsgálat célja annak megállapítása volt, hogy az elfogadott jelentősebb újítások és találmányok megfelelő hasznosítása megtörténik-e és azok meghozzák-e a várt népgazdasági eredményeket. A megfelelő hasznosítás elmaradásából milyen gazdasági és egyéb károk származnak. A jól bevált újítások és találmányok, széleskörű elterjesztéséről - tapasztalatcsere útján - gondoskodnak-e.

A vizsgálat megállapításai.

A vizsgálatok tapasztalatai alapján általában megállapítható, hogy az újítómozgalom az ellenőrzött időszakban a benyújtott javaslatok számát illetőleg, de tartalmában és minőségében is sokat fejlődött. A KGM területén benyújtott javaslatok száma 1960-ban 1958-hoz viszonyítva 41 % - kal, a NIM területén /:Bányászati és Vegyipari Ágazat:/ 16 % - kal növekedett. Az utókalkulált gazdasági eredmény a KGM-nél 103,9 % - kal és a NIM-nél 76 % - kal emelkedett. Az egy újításra eső utókalkulált gazdasági eredmény 1960-ban 1958-hoz képest a NIM vállalatainál 136.000 Ft-ról 221.000 Ft-ra, a KGM vállalatainál 40.260 Ft-ról 54.200 Ft-ra emelkedett. Az egy újításra eső nagyobb gazdasági eredmény azt mutatja, hogy a több megtakarítást eredményező, vagyis jelentősebb újítások kerülnek benyújtásra.

Ennek ellenére különösen a nagyobb jelentőségű újítások és találmányok intézése nem javult kielégítően és elmaradt a mozgalom egészére jellemző fejlődéstől. A nagyobb jelentőségű újítások és találmányok kezelése, elbírálása, kikísérletezése, majd üzemszerű bevezetése nem kellő hatékonysággal, gyorsasággal és felelősséggel történik. Az újítások elbírálásánál és gyakorlati megvalósításánál az egyszemélyi elbírálók és a

vezetők részéről sok az indokolatlan bizonytalankodás, nem egy esetben intézkedéseikben tulbiztosítják magukat. Menetközben nem következetes az irányító és ellenőrző tevékenység sem a kísérletezés, sem a megvalósítás szakaszában.

1. Az ujitási javaslatok elbírálása és elfogadása.

A vállalatok többségénél az ujitások és találmányok ügyintézésre és elbírálásra a határidők tekintetében nem felelt meg a 38/1957. és a 29/1959. Korm. számú rendelet előírásainak, mert a benyújtott javaslatok sorsáról gyakran több hónap, sőt egyes esetekben évek múlva döntenek.

Az elbírálás határidejének be nem tartását elsősorban az ahhoz szükséges szakvélemények késői és gyakran hiányos megadása okozza, továbbá az is, hogy az előkalkulációk, illetve műszaki becslések gyakran nem készülnek el megfelelő időre, sok esetben nem felelnek meg az előírt követelményeknek sem. Az elbírálás elhúzódásához vezetnek az állásfoglalás kialakításának nehézségei a munkaköri kötelesség tekintetében, különösen a műszaki munkavállalóknál - mert nem állnak rendelkezésre megfelelő szempontok, vagy olyan végrehajtási utasítások és irányelvek, amelyek a döntést megkönnyíteneék.

2. Szerződések megkötése.

A vállalatok általában megvalósították az ujitókkal való szerződéskötés rendszerét. Az ujitások elfogadása után azonban rendkívül elhúzódik a kísérleti és megvalósítási szerződések megkötésének ideje. A vizsgálat azt is megállapította, hogy gyakran mellőzik a szerződések megkötését a kísérleteket és kisebb jelentőségű ujitásokat illetően, de ez még a nagyjelentőségű ujitásoknál is tapasztalható. A vegyipari vállalatoknál gyakori, hogy csak a más vállalat dolgozója által benyújtott javaslat esetén kötnek kísérleti szerződést, továbbá akkor, ha a kísérletek lefolytatásához anyagi fedezet szükséges. A megkötött kísérleti és megvalósítási szerződések sok esetben nem felelnek meg tartalmukban sem a rendelet előírásainak, hiányzik belőlük pl. a kísérletért, vagy bevezetésért felelős személy megnevezése, a megvalósítás határideje, a kísérleti költségek összege, a kísérletek által elérendő legkisebb gazdasági, illetve műszaki eredmény, stb.

A szerződéskötés elmaradása, vagy annak elhuzódása, továbbá a szerződések tartalmi hiányosságai is hozzájárulnak a kísérletek és az ujitások gyakorlatba vételének elhuzódásához, mert nem biztosítják az ellenőrzés alapját és a felelősségrevonás lehetőségét. A kivitelezési költségkeret megállapításának hiánya lazább gazdálkodást eredményez. A szerződések hiányosságai hátrányosak az ujitási mozgalom fejlődése szempontjából is, mert nincs jogszerűen biztosítva, hogy a javaslattevő a késedelem nélküli végrehajtást számonkérhesse és ez elkedvteleníti a további munkától.

Egyes vállalatoknál a kísérleti, illetve a megvalósítási szerződést jóval a kísérlet megkezdése és az ujtás bevezetése után kötik meg. Különösen vonatkozik ez a vegyipar területén megkötött szerződésekre, de jelentős az ily módon megkötött szerződések száma a vizsgált KGM vállalatoknál is. Ez helytelen, mert a munkafegyelem és esetenként a technológiai-fegyelem megsértéséhez vezet, nem teszi lehetővé a ráfordítások ellenőrzését és szükség szerint a felelősségrevonást.

Az ujitások ügyintézése terén meglévő hiányosságok abból is adódnak, hogy az egyszemélyi elbírálók és az ujitási előadók nem ismerik kellően a mindenkori ujitási rendeletek előírásait és hiányos az ujitási előadók műszaki képzettsége is. Tapasztalható olyan jelenség, hogy az ujitási előadókat gyakran cserélik, főleg közép- és kisüzemekben több munkakört is ellátnak. Ezek a hiányosságok okozzák egyrészt azt is, hogy az ujitási naplók vezetése, a kiértékelő ívek kezelése és általában az adminisztráció nem követi az ujitásokkal kapcsolatos intézkedéseket, másrészt az ujitási előadó sem szorgalmazza az ujitások mielőbbi bevezetését, vagy az arra vonatkozó intézkedések megtételét.

o. Az ujitások bevezetése és megvalósítása.

Az ellenőrzött KGM vállalatoknál 2682, a NIM vállalatoknál 1391 olyan kísérletre, vagy bevezetésre elfogadott ujitást tartanak nyilván, amelyeknek bevezetése a vizsgálat időpontjáig nem történt meg, bár az elfekvő ujitási javaslatok jelentős részére a vállalatok megvalósítási szerződést is kötöttek. A jelentős ujitások nagy része számottevő késedelemmel kerül kísérletezésre és megvalósításuk tovább elhuzódik gyakran kettő, illetve több évig. A vizsgált KGM

./.

4008.

Magyar Országos
Levélár

XIX-A-39-b-GB-0413/1961.11.29.

(125. d.)

és KIM vállalatok elhuzódó ujitásaiból 399 ujitási javaslat 2-3 éve, 160 javaslat 3-4 éve és 36 ujitás 4, illetve több év után sem került bevezetésre. Az indokolatlan elhuzódás miatt erősen megemelkednek a kísérleti költségek, másrészt a népgazdaságot jelentős károsodás éri azáltal, hogy a gazdasági eredmény évekkel később jelentkezik. Sok esetben előfordul, hogy az elhuzódás következtében az ujitás bevezetése már elveszti időszerűségét is. Egyes jelentős ujitások intézésének vontatottsága, a határozatlanság és tehetetlenség az ujitó kedvét szegi, nem ösztönzi őket az aktívabb ujitói tevékenységre és ez károsan hat az ujitási mozgalom további fejlődésére is. E fogyatékoságok kiküszöbölése igen fontos, mert egyre inkább előtérbe kerülnek a műszakilag megalapozottabb, nagyobb jelentőségű ujitások.

A jelentősebb ujitások és találmányok időben történő bevezetését és gyakorlati alkalmazását - kisebb részben - a vállalattól független tényezők is - pl. szükséges kapacitás, az anyagi és technikai felkészültség hiánya, a nem kielégítő kooperáció, export, vagy új gyártmány esetében, a megrendelők késedelmes hozzájárulása - kedvezőtlenül befolyásolják. Ezek a hiányosságok azonban részben visszavezethetők az előfeltételek megteremtésére irányuló munka jobb megszervezésével és a teljesítés szorgalmazásával, illetve ellenőrzésével kapcsolatos hiányosságokra is.

Az ujitások és találmányok bevezetésének elhuzódását egyébként is nagyobb részt a vállalatok hiányos és késedelmes munkája okozza. A szükségesnél több időt vesz igénybe a kivitelezési tervek és műhelyrajzok elkészíttetése. A technológiákban javasolt változtatásokat esetenként a változási jegyzékeken nem vezetik keresztül.

Hiányosság tapasztalható az ujitásokkal kapcsolatos kísérletek lefolytatásánál is. A vállalatok még a lehetőségeken belül sem létesítenek kísérleti műhelyeket és nem biztosítanak kapacitást, vagy ha biztosítanak is - kísérletek rovására - gyakran más célra használják fel. Különösen kisebb és közép vállalatoknál alakult ki olyan gyakorlat, hogy a kísérleteket néhány dolgozóból álló önkéntes brigád végzi, zömében túlmunkával. Az ilyen túlóráztatás és a túlórapótlékkal végzett munka megemeli a megvalósítás költségeit és hozzájárul a kísérletek elhuzódásához. A vizsgálat a KGM vállalatoknál tapasztalta, hogy a túlmunkában kivitelezett ujitások kísérleteivel és megvalósításával kapcsolatos munkaidő és költségráfordítások indokolatlanul

./.

4012.

nul magasak. A kivitelezők ez irányú javaslatát minden bírálattól nélkül fogadják el; a ráfordított munkaidőt nem ellenőrzik és megfelelően nem bizonylatolják.

Az újítások elbírálásának, kikísérletezésének és bevezetésének indokolatlan elhuzódását - a felsorolt hiányosságokon túlmenően - alapvetően a vállalati vezetés irányító tevékenységének hiányossága, az ellenőrzés elmulasztása okozza; de elmarad a mulasztók felelősségrevonása is. A vizsgálat tapasztalatai azt mutatják, hogy a vállalatok vezetői sok esetben idegenkednek az újítól, félnek a sikertelenségtől. Gyakran jelentkezik az újítóval szemben személyi ellentét, féltékenységek, vagy irigység, ami hátráltatja az újítómozgalom további fejlődését is. A nagy jelentőségű újítások gyakorlati bevezetését esetenként hátráltatja a felügyeleti szervek nem megfelelő és késedelmes állásfoglalása, az ellenőrzési tevékenység hiánya, az ellenőrzést követő intézkedések nem kielégítő gyorsasága és hatékonysága. Elmarad továbbá a kiadott intézkedések végrehajtásának számonkérése is.

4. A bevezetett újítások hasznosítása.

A vállalatok a már bevezetett újítások nagy részét tartósan és törésmentesen alkalmazzák. Egyes jelentősebb és főleg kisebb jelentőségű újításoknál, speciális szerszámoknál tapasztalható, hogy az újításokat nem hasznosítják megfelelően és idővel feledésbe merülnek. A hasznosított újítások az előkalkuláció által kimutatott népgazdasági eredményt általában elérik; sőt egyes esetekben jóval meghaladják azt. A kalkulációk készítésénél azonban több szabálytalanság tapasztalható. Esetenként az eredményt rontó tételeket nem helyezik levonásba, vagy nem készítik közbelső, illetve utókalkulációt. Az előkalkulációknál tapasztalható bizonyos fokú óvatosság, amely esetenként indokolatlan díjkifizetéshez vezet, mivel közbelső, vagy utókalkuláció alapján nem kötnek újabb szerződést.

Az eszmeileg, díjazott újítások száma a két tárca területén némi csökkenést mutat. Ennek ellenére azonban megállapítható, hogy még indokolatlanul magas az eszmei alapon díjazott újítások aránya. Hiányosság továbbá az is, hogy az eszmei alapon díjazott újítások esetében gyakran még műszaki, vagy egyéb becsléseket sem készítenek; ezek hiányában nem is indokolják az eszmei díj jogosságát.

5. Tapasztalatcsere mozgalom.

A vizsgálat megállapította, hogy amíg a bevezetett jelentősebb újítá-

./.

4011.

sok hasznosítása és alkalmazása nagyrészt kielégítő, a jól bevált újítások és találmányok szélesebb körben való hasznosítása sok kívánnivalót hagy maga után. A tapasztalható fejlődés ellenére is még komoly hiányosságok állnak fenn a tapasztalatcsere-mozgalom területén, mert 1957-1961. I. félévben elfogadott újításoknak a KGM vállalatoknál mindössze 1,9 %-át, a NIM vállalatoknál 1,4 %-át küldték meg más vállalatoknak. Jelentős az olyan vállalatok száma, amelyek tapasztalatcsereére egyáltalán nem, vagy csak egy-két esetben küldenek javaslatokat. Kedvezőbb a helyzet a tapasztalatcsere útján érkezett javaslatok tekintetében, mert négy és fél év alatt a KGM vállalatokhoz 3.861, a NIM vállalatokhoz 1.689 újítás érkezett. Az eredménynek azonban csak egy része tulajdonítható a vállalatok, felügyeleti szerveik és az OTH ez irányú tevékenységének, mert a javaslatok nagy része közvetlenül az újítóktól érkezett.

Nem lehet kielégítőnek tekinteni a tapasztalatcsere útján érkezett újítások elfogadásának és bevezetésének helyzetét sem. A KGM vállalatokhoz beérkezett újításoknak csak 13,5 %-át, a NIM vállalatoknál pedig 22,5 %-át fogadták el és 10,8 %-át, illetve 19 %-át vezették be.

A vizsgált megállapításai alapján levonható az a következtetés, hogy az elfogadott jelentősebb újítások és találmányok mielőbbi megvalósítása és a jól bevált újítások szélesebb körben való hasznosítása nem történik kielégítően. Az újítások bevezetésének késedelme következtében usupán a vizsgált vállalatok elhuzódó újításainál a kalkulálható arányt és az 1960. évi egy kalkulált újításra eső átlagos megtakarítást véve figyelembe, egy évre számítva a vizsgált NIM vállalatoknál mintegy 49 millió Ft, a KGM vállalatoknál 42 millió Ft kieső eredménnyel lehet számolni. A tapasztalatcsere mozgalom nem kielégítő fejlődésének az a következménye, hogy károsodás éri mind a vállalatokat, mind pedig a népgazdaságot, mert egyes megoldott műszaki, technikai, ügyviteli, stb. problémák más vállalatoknál történő további kutatása és kísérletezése felesleges költséget jelent, az újítások által elérhető gazdasági eredmény pedig nincs biztosítva a népgazdaság részére.

A vállalatok, illetve felügyeleti szerveik általában az előírt tervmutatók teljesítésére összpontosítják erőiket - erre serkentik az anyag-
i ösztönzők is - és nem szorgalmazzák megfelelően azoknak a javaslatoknak a bevezetését, melyeknek gazdasági haszna esetleg csak későbbben

jelentkezik. A bevezetés késedelem nélküli végrehajtását az új módszerekkel járó kockázat is akadályozza, amivel a feladatok megszokott módon való elvégzése esetén nem kell számolni. Ez azt jelenti, hogy, a vállalatok pillanatnyi érdekei ütköznek a népgazdasági érdekekkel.

A jelenlegi káros helyzet megjavítását szolgálná, ha az elfogadott jelentősebb és nagy gazdasági eredményt biztosító javaslatok bevezetését, továbbá a jól bevált újítások szélesebb körben történő alkalmazásának lehetőségét központilag figyelemmel kísérnék és a bevezetést, illetve alkalmazást a vállalatoktól és az illetékes minisztériumoktól - kellő hatékonysággal - számonkérhetnék, a mulasztásokért a felelősségrevonás érvényesítését megkövetelhetnék. Ilyen hatásköré azonban jelenleg sem az OAH-nak, sem más országos főhatóságnak nincsen.

A feltárt hiányosságok megszüntetése érdekében szükségesnek tartom, hogy az érdekelt minisztériumok a vizsgálati jelentés alapján a tennivalókat kollégiumi ülésen tárgyalják meg és a hozott határozatok végrehajtását hatékony ellenőrzéssel és szükség szerint felelősségrevonással biztosítsák.

Budapest, 1961. november 17.

Oczel János s. k.
elnök.

4014.

Készült 5 példányban.

. számú példány.

T á j é k o z t a t ó

a Gazdasági Bizottság 1961. december 20-1 üléséről.

1./ A Gazdasági Bizottság 1962. I. félévi munkatervéről.

A Gazdasági Bizottság a munkatervet alapul elfogadta ezzel, hogy a GB elnöke (az elhangzott észrevételek figyelembevételével) annak végző tartalmát és formáját állapítsa meg.

2./ A rendeltetésellenesen használt budapesti helyiségekről.

A Fővárosi Tanács VB a vidéki szervek 36.756 m² területű budapesti helyiségeinek és a rendeltetésellenesen rektér céljára használt 83.044 m²-t kitevő helyiségek felszabadítására, a helyiségek kiürítésének időpontjára tett javaslatot.

Az érdekelt miniszterek a javaslatot elvileg egyetértettek, a felszabadítás konkrét módjára és időpontjára vonatkozóan azonban sok észrevétel merült fel.

A Gazdasági Bizottság az előterjesztést nem fogadta el, mert a javaslat az érdekelt miniszterekkel nem volt meg tárgyalva, nem volt megfelelően előkészítve. Felhívta az érintett minisztereket, egy hónapon belül tegyenek konkrét javaslatot a Fővárosi Tanács VB-nek s ennek alapján a Fővárosi Tanács VB elnöke két hónapon belül készítse el újabb előterjesztést a Gazdasági Bizottság számára.

3./ A vidéki háztartásoknak szolgáltatott villamosenergia havonkénti számolásának megszüntetéséről szóló 10.267/1962.sz. GB. határozat kiadásáról.

GB határozat alapján az elmúlt évben került sor vidéken a villamosenergia közhavonkénti számolásának bevezetésére. A bevezetésnél a villamosipar u.n. "Áttérési" számla címen a lakosságtól egyhavi fogyasztásnak megfelelő összeget beszedett. A Legfőbb Ügyészség - tekintve, hogy az áttérési számla alkalmazását a GB határozat konkrétan nem írta elő - az intézkedés ellen törvényességi óvatot tett.

A Gazdasági Bizottság a Legfőbb Ügyészség óvatát elfogadta és utólagosan határozatlan tudomásul vette a Mezőgazdasági Minisztérium intézkedését.

4./ Egyes jelentősebb ültések és tanulmányok harmonizálásának ténylegesen lefolytatott vizsgálata megállapításai.

A KMSZ jelentése az újító-mozgalom fejlődése mellett rámutat hiányosságokra és felveti annak szűkebb körű megvalósítását, hogy a minisztériumok a

jövőben fokozottabban foglalkozzanak az újító-szorgalom irányításával.

A vitában felsmerült, hogy a jövőben gyorsabb, hatékonyabb intézkedések szükségesek az újításoknak és találmányoknak a külkereskedelemben történő hasznosítására, a specialista országok közötti szellemi exporttal kapcsolatban felmerülő kérdések rendezésére. Felsmerült továbbá, hogy célszerű lenne, ha a központi szervek - esetleg a Gazdasági Bizottság - foglalkozna a legjelentősebb újítások és találmányok bevezetésével, a bevezetés előfeltételeinek biztosításával. A vitában felsmerült még, hogy a KMSZ vizsgálja meg néhány jelentős újítás és találmány bevezetésének problémáit.

A Gazdasági Bizottság a KMSZ jelentését elfogadta. Határozatot nem hozott, de cél szerűnek tartotta, hogy a felvetett kérdésekben az érintett szervek (Országos Tervhivatal, Külkereskedelmi Minisztérium, Találmányi Hivatal) dolgozzanak ki javaslatot és azt terjesszék a Gazdasági Bizottság elé.

5./ A cél- és követelménytervezés 1962. évi programja.

Az előterjesztés szerint az év végéig 75 követő-üzemet létesítenek, mellül 70.050 vagon céltervezést lehet előállítani. 1962. évben további 25 követő-üzemet állítanak fel és a meglévő üzemekhez raktárakat építenek. A követő-üzemek létesítéséhez és a tervezések előállításához szükséges feltételek az 1962. évi tervben biztosítva vannak.

A Gazdasági Bizottság az előterjesztésben foglaltakat tudomásul vette. Utasította az államtervezési minisztert, hogy a külkereskedelmi miniszterrel a tervezés-üzemeltető gyár importjára 1962. január 15-ig tegyen előterjesztést a Gazdasági Bizottságnak.

6./ A könyvtárakban kívüli fordítások néhány kérdése.

A KMSZ jelentése a fordításokkal kapcsolatban rámutatott szervezeti problémákra, az egységes eljárási szabályok hiányára. A KMSZ e téren az irányítás bizonyos centralizálását tartja szükségesnek és javasolta, hogy az általános szakmai irányítást a Művelődésügyi Minisztérium lássa el.

A javaslatot a Művelődésügyi Minisztérium nem értett egyet.

A Gazdasági Bizottság a KMSZ jelentését elfogadta, a határozati javaslatokat azonban nem. Megbízta az igazságügyminisztert és a művelődésügyi minisztert, hogy három hónapon belül tegyenek együttes javaslatot a Gazdasági Bizottságnak a fordítás-ügy szervezeti és egyéb kérdéseinek rendezésére.

7./ A pályaválasztási tanácsadás megszervezése.

A pályaválasztási tanácsadás célja, hogy az általános iskolát végzeteknek segítséget nyújtson ahhoz, hogy képességeiknek megfelelő pályát válasszanak, ugyanakkor érvényesüljenek a munkaerőgazdálkodással kapcsolatban népgazdasági érdekek. A tanácsadási tevékenység az iskolák és a tanácsok útján valósul meg. A munka központi koordinálását és irányítását a munkügyi miniszter látja el. A feladatot megoldásában részt vesznek a területi szervek is. A Munkügyi Minisztérium a feladatot ellátásához 5 fő létszámot igényelt.

A Gazdasági Bizottság a kormányrendelet-tervezettel egyetértett,

XIX-A-39-b-0413/1961.12.21. (125.d.)
Magyar Országos Levéltár